

galldindi és una innovació merament castellana i bascant recent (que ni tan sols ha arrelat en el castellà d'Amèrica, el seu continent originari, on diuen *guajolote* etc.).

Quant als orígens remots de la paraula llatina parlen els lingüistes d'un ètímon vagament oriental, sense concretar: no veig per què no compten amb alguna formació paral·lela a la de *paükštis*, nom genèric dels ocells en lituà (tan freqüent en les faules de Rheza i en totes les fonts), puix que els baltistes i eslavistes no dubten que s'ha d'analitzar com *pau-kštis*.

DERIV.: *Paga* [1502, supra]; *pàguera* a Palma (AlcM). *Paona* [S. XIV]; d'aquí, suposo, el nom del peix *paóna* («vermell, de 3 unces a mitja terça», Sant Pol de Mar, 1925). *Pagonet* (1617, MAGustí). *Paoner* adj. d'una mena de colom, oposada als coloms roquers: «(que) -l pareyll dels coloms *paboners* sia venut 10 diners e no més: et el pareyll dels coloms roquers, més a aquella rahó *matexa*», a. 1327 (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 120). *Paonat* 'de distints colors' en eds. d'OPou; formació més descabdellada en francès (*ponceau*) i italià *pavonazzo* (DECH IV, 442a44ss.); *empavonar* 'donar al ferro o a l'acer una coloració fosca o irisada per medi d'un cop de flama', Fontserè (*CiFiNat.*, s. v. i p. 62).

Potser a base del color deriva d'aquí un hapax, que veig com a nom d'una mena de roba o altre efecte usual, i del qual no sabem res més: «robes e medicines --- les quals En B. Ros barber diu haver perdudes en la dita nau: --- un libre de medicines; tres mandils blancs; 4 reors; 2 tesores; un bací, 8 s.; un *pagonar*, 6 s.; un laut, 12 s.; un sturmaz [mena d'estora], 1 ll., 10 s. ---», doc. les Drassanes, a. 1416 (Moliné, ed. *Consolat*, p. 356); o cf. PALANGANA? No sé si tenen relació amb el cast. *paviota* 'mena de gavina' (DECH, PAVO, IV, 442a33): eiv. «*payo*: gaviota jove»; *paimo* nom d'un ocell, en la llista valenciana d'ABoscà (GGRV, gral., p. 537).

¹ En les narracions, lírica i teatre antics de la Índia, país d'origen del paó, sovint, en efecte, el posen en escena com a guardià dels palaus etc., per l'instint i olfacte tan descabdellats, i la xiscladissa descompasada que mou quan s'hi acostava un estrany (actes 2 i 4 de *Vikramōrvaçī*; *Çakūntala*; *Ramāyana*; *Bhartrhari*).

Paor, *paorós*, *paoruc*, V. *por*

PAP, 'guier dels ocells etc.', derivat del verb llatí infantil PAPPARE 'menjar'. □ 1.ª doc.: c. 1400.

«Trobaran en Isaïes --- e diu, d'Isayes hoc encara, los *paps* de les aus dels sacrificis, e les plomes e la cendra del ensens del altar, e la cendra de la luminària, tot se tornava en son loc», *Disp. de Jeroni de Sta. Fe* a l'església de Roda, a. 1412 (Villanueva, *Viaje* xv, 350.33). «*Pap*, del qui té gran *pap*: guttur tumidum; *paput*: de gran *pap*: gutturosus», Busa-N., E-I-3.28; des del qual passa als diccs. posteriors («*pap*: guttur», *DTo*. 1647 etc.).

En els escriptors de la Renaixença, usat sobretot en la frase figurada *portar-ne* o *tenir-ne al pap*: «Calli,

dona, calli: aquí no'n vénen de xitxarellos --- aquí ve gent formal --- perquè, encara que'm vegen tot alegre, que sempre sembla que'n porti una al *pap* y un' altra al sac, també --- sé fer lo serio», EmVilanova (*Esc. Barcelonines*, 135); locució que ja figura en el *DTo*. 1647, trad. «aliud sentit, aliud loquitur». «El tracte de la Pepeta --- l'animava bon xic: ja no la veyia motxa, surruda, encaboriada sempre, com si'n portés una al *pap* y no gosés etzivar-la», Pons Mass. (*Auca d. l. P.* VII, p. 90).

Pap és un derivat postverbal del verb PAPPARE, que el poble romà usava com a terme pintoresc i acriaturat per dit 'menjar'.

En efecte, ja en trobem en llatí alguns testimonis, en boca de gent de llenguatge vil o massa familiar, com en l'*Epidicus* de Plaute, on un esclau llibert reclama manduca: «—Novo liberto opus est quod *pappet*. —Dabitur: praebebo cibum» (v. 727); cf. el comentari de JBHofmann (*Lateinische Umgangssprache*, § 61),¹ que amb raó en deriva el ll. vg. *pappa* 'la manduca' i ho lliga amb *pappa* 'papa, pare', igualment infantil. També se'n derivà el nostre tipus romànic PAPPU > cat. *pap*, cast. *papo*, i el gall.-port. ant. i mod. *papar* 'menjar', que ja apareix a mj. S. XIII en les *Cantigas* del Rei Savi; per a tota aquesta família de mots romànics, veg. PAPA III (DCEC/DECH), on crido també l'atenció sobre la coincidència curiosa amb l'avèstic *pāpithwa* 'menjar fort', però reconeixent que tot plegat és parentiu elemental, i prou: mots de creació expressiva paral·lela en diverses llengües indoeuropees.

Al costat del tipus PAPPU també se'n va derivar un b. ll. antic (o si es vol ll. vg. tardà) PAPPARO documentat, justament amb el sentit de 'pap, guier' («kropf»), en les Glosses de Reichenau, del S. VIII (ed. Förster, § 335, cf. Heizer, *BhZRPb.* VII, 43), i comentat per Schuchardt (*ZRPb.* xxxi, 31-2). Com va indicar el mateix Schuchardt, l'un i l'altre degueren passar manllevats del ll. vg. al basc, des d'una data bastant remota: *bapho* i *bap(h)aru* «Kropf der Vögel», 'pap dels ocells' (*BhZRPb.* VI, 3).

En la nostra llengua avui té extensió general aquesta paraula, car em són coneguts fins al capdallà dels nostres Alts Pirineus: *lo pap*: en lo païdor dels ocells, és entre 'l gargansó i lo griser' (a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera, 1932-34); val. «*pap*: buche; *papada*: papo: la parte carnosá del animal, entre la barba y el cuello», *CRos* (1764, p. 177); i de l'ús a les Illes, fins a Eiv., és testimoni indirecte el derivat «*papada*: papera, bocio» (PzCabr.); tirant cap a Aragó trobem *papo*, potser forma mossàrab, en el Maestrat («*figueres del papo* = figueres parejals» a Coves de Vinromà, 1961); en els Pirineus «un moixó que té el *pápo* amarillo», Benasc (1965); el *papo* 'el sotabarba de la gent' a Bielsa, i *papúdo* el qui en té molt.

Als Pirineus, igual que a Eivissa, el mot tendeix a prendre el sentit patològic: almenys a Bielsa el *papo* és el 'goll' de la gent, i a una dona que tingui goll li diuen una *papuda* (si bé també empren *golluda*), també a l'ovella tal li diuen *guella papuda* (guellas *gulá-*